

МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА УЧИНАКА У ХУМАНИТАРНОЈ ЛОГИСТИЦИ

MONITORING AND PERFORMANCE EVALUATION IN HUMANITARIAN LOGISTICS

СЛОБОДАН Н. АЋИМОВИЋ¹, ВЕЉКО М. МИЈУШКОВИЋ², ФИЛИП БУГАРЧИЋ³

¹ Економски факултет Универзитета у Београду, Београд, slobodan.acimovic@ekof.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0003-3112-3268

² Економски факултет Универзитета у Београду, Београд, veljko.mijuskovic@ekof.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0002-0668-8614

³ Економски факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, f.bugarcic@kg.ac.rs, ORCID: 0000-0002-4573-9082

Резиме: Мониторинг и евалуација перформанси играју кључну улогу у ефикасном управљању хуманитарном логистиком, омогућавајући организацијама да континуирано процењују и унапређују своје активности. Кроз систематично праћење и анализу процеса, ресурса и резултата, омогућава се дубље разумевање изазова са којима се сусрећу у хуманитарним операцијама. Ови процеси пружају драгоцене увиде који могу послужити за доношење информисаних одлука и прилагођавање стратегија у реалном времену. Ефикасан мониторинг и евалуација помажу организацијама да идентификују успехе, али и да препознају области које захтевају побољшање или промене. Кроз континуирану евалуацију перформанси, хуманитарне организације могу оптимизовати своје ресурсе и повећати свој утицај на ефикасан и ефективан начин. Циљ овог рада је да кроз детаљну анализу секундарно доступних извора података укаже на важност адекватног мониторинга и евалуације за реализацију активности хуманитарног логистичког процеса.

Кључне речи: Хуманитарна логистика, Мониторинг, Евалуација, Учинак.

Abstract: Monitoring and evaluation of performance play a crucial role in efficient management of humanitarian logistics, enabling organizations to continuously assess and improve their activities. Through systematic monitoring and analysis of processes, resources, and outcomes, a deeper understanding of the challenges faced in humanitarian operations is achieved. These processes provide valuable insights that can be used for making informed decisions and adapting strategies in real time. Effective monitoring and evaluation help organizations identify successes, as well as recognize areas that require improvement or change. Through continuous performance evaluation, humanitarian organizations can optimize their resources and increase their impact in an efficient and effective manner. The aim of this paper is to highlight the importance of adequate monitoring and evaluation for the implementation of humanitarian logistics activities through a detailed analysis of secondary data sources.

Keywords: Humanitarian Logistics, Monitoring, Evaluation, Performance.

1. УВОД

У данашњем комплексном контексту хуманитарних операција, ефикасно управљање логистичким процесима представља кључни фактор успеха. У овом светлу, мониторинг и евалуација перформанси постају неопходни алати за континуирано праћење и унапређење активности у области хуманитарне логистике.

Кроз детаљно посматрање и анализу свих фаза логистичког ланца, од набавке инпута до дистрибуције, организације могу идентификовати недостатке и оптимизовати ресурсе. Систематично прикупљање података омогућава дубље разумевање изазова с којима се сусрећу

у реалном времену, пружајући основу за информисане одлуке. Поред тога, евалуација перформанси омогућава организацијама да процене утицај својих активности на циљне популације и локалне заједнице. Уз то, континуирани мониторинг омогућава адаптацију стратегија у складу са променама на терену и динамичним окружењем [2].

Кроз пажљиво спроведену евалуацију, организације могу идентификовати најбоље праксе и преносити их на будуће пројекте. Ови процеси не само да помажу у ефикасном испуњавању хуманитарних мисија, већ и јачају поверење донатора и партнера у рад организација. Стога, фокус на мониторингу и евалуацији перформанси у хуманитарној логистици постаје императив за постизање дугорочног и одрживог утицаја у подршци најугроженијима [4].

У наставку рада биће дато појмовно тумачење концепата мониторинга и евалуације у контексту хуманитарне логистике, а затим ће бити указано на улогу мониторинга у процесу прикупљања, превоза и дистрибуције хуманитарне помоћи, те улогу евалуације у детерминисању успеха и утицаја хуманитарних активности на циљне групе од значаја.

2. ПОЈМОВНО ТУМАЧЕЊЕ КОНЦЕПТА МОНИТОРИНГА И ЕВАЛУАЦИЈЕ У КОНТЕКСТУ ХУМАНИТАРНЕ ЛОГИСТИКЕ

Појмовно тумачење концепта мониторинга и евалуације у контексту хуманитарне логистике представља кључни аспект у разумевању и унапређењу хуманитарних активности.

Мониторинг се односи на систематично праћење и преглед активности и процеса унутар логистичког ланца, у циљу исправљања грешака и остваривања ефикаснијег исхода. Кроз мониторинг, прате се параметри као што су време испоруке, квалитет помоћи и ефикасност управљања ресурсима [3,5].

Са друге стране, евалуација представља процес процењивања учинка и резултата хуманитарних активности. Она омогућава анализу утицаја помоћи на циљне групе и ефекат акција у теренским условима. Евалуација такође пружа увид у ефикасност коришћених метода и процеса у хуманитарној логистици [1].

Захваљујући мониторингу и евалуацији, хуманитарне организације могу брже реаговати на потребе на терену и подићи квалитет својих услуга. Појмовно разликовање између мониторинга и евалуације кључно је за разумевање њихове улоге и значаја у раду хуманитарних тимова. Веза између ове две активности обезбеђује комплетно разумевање успеха и изазова у хуманитарној логистици. На крају, употреба мониторинга и евалуације у синхронизацији омогућава боље планирање и управљање ресурсима у хуманитарном окружењу [8,10].

Мониторинг и евалуација су комплементарни процеси који се настављају током целог трајања пројекта или операције. Они омогућавају организацијама да испитају испуњавање циљева и ефикасност својих активности. Путем систематичног праћења и анализе, мониторинг пружа реално временске информације о напретку и изазовима. Са друге стране, евалуација доприноси разумевању утицаја и ефективности у постигнућу циљева [11].

Оба процеса захтевају аналитички приступ и користе сличне методе и технике за сакупљање и анализу података. Користећи интегрисани приступ мониторингу и евалуацији, хуманитарне организације могу бити сигурније у својим одлукама и дејствима. Важно је да се мониторинг и евалуација посматрају као процеси који доприносе учењу и континуираном унапређењу. Непрекидно учење из претходних искустава кључно је за постизање успеха у будућим хуманитарним активностима [10].

3. УЛОГА МОНИТОРИНГА У ПРОЦЕСУ ПРИКУПЉАЊА, ПРЕВОЗА И ДИСТРИБУЦИЈЕ ХУМАНИТАРНЕ ПОМОЋИ

Улога мониторинга у процесу прикупљања, превоза и дистрибуције хуманитарне помоћи је од кључног значаја за успешно и ефикасно управљање хуманитарним кризама.

Прва фаза, прикупљање помоћи, захтева пратњу и оцену доступности неопходних ресурса као и процену њихове одговарајућности за потребе на терену. Мониторинг ове фазе обухвата и пратење процеса прикупљања помоћи, укључујући и квантитативне и квалитативне аспекте [7].

У другој фази, превозу хуманитарне помоћи, мониторинг игра виталну улогу у праћењу стања транспортних капацитета, рута и времена доставе. Поред тога, мониторинг превоза обухвата и пратњу услова у којима се помоћ превози, укључујући и пратњу безбедности и инцидената на путу [15].

Фаза дистрибуције, трећа у овом процесу, захтева посебну пажњу мониторинга рада тимова на терену, рада локалних партнера и статуса испоруке помоћи. Улога мониторинга је да омогући брзу реакцију на проблеме и неуспехе у свакој од фаза, што је кључно за минимизирање губитака и максимизирање утицаја хуманитарне помоћи. Важно је истаћи да мониторинг треба да буде систематски, константан и добро организован, омогућавајући сталну прегледност и оцену ефикасности логистичких операција [14].

У мониторингу прикупљања хуманитарне помоћи, битно је пратити процес донирања, пријема и квалитета добровољних донација. Такође, мониторинг укључује и праћење активности донаторских кампања и ефикасност механизма за сакупљање средстава. У фази превоза, мониторинг обухвата проверу услова транспорта, укључујући и исправност возила и средстава за превоз [9].

Кроз мониторинг, могу се препознати потенцијалне препреке и проблеми на путу који могу утицати на време доставе хуманитарне помоћи. У фази дистрибуције, мониторинг игра кључну улогу у провери правилности и ефикасности процеса испоруке помоћи. Потребно је пратити и документовати сваку фазу логистичког процеса рада на терену, укључујући и укљученост локалних заједница и добровољаца [6].

Мониторинг омогућава идентификацију потенцијалних слабости у систему и практичне кораке за њихово решавање. Константно праћење и анализа резултата мониторинга омогућавају адаптацију стратегија и побољшање учинка у будућим операцијама. Улога мониторинга је и у сталном информисању донатора и заинтересованих страна о напретку и утицају хуманитарних активности. Његова примарна функција је да осигура да се помоћ доставља на време и до потребних адреса. Мониторинг је од суштинског значаја за осигуравање доброг управљања и контроле у свим фазама логистичких операција [4].

Улога мониторинга у свакој од датих фаза приказана је у оквиру Табеле 1.

Табела 1: Улога мониторинга у свакој од фаза хуманитарног логистичког процеса [3,8,11]

Фаза хуманитарног логистичког процеса	Улога мониторинга
Прикупљање помоћи	Мониторинг ове фазе обухвата и праћење процеса прикупљања помоћи, укључујући и квантитативне и квалитативне аспекте.
Превоз хуманитарне помоћи	Мониторинг игра виталну улогу у праћењу стања транспортних капацитета, рута и времена доставе. Такође, мониторинг превоза обухвата и праћење услова у којима се помоћ превози, укључујући и праћење безбедности и инцидената на путу.
Дистрибуција хуманитарне помоћи	Улога мониторинга је да омогући брзу реакцију на проблеме и неуспехе у свакој од фаза, што је кључно за минимизирање губитака и максимизирање утицаја хуманитарне помоћи.

4. УЛОГА ЕВАЛУАЦИЈЕ У ДЕТЕРМИНИСАЊУ УСПЕХА И УТИЦАЈА ХУМАНИТАРНИХ АКТИВНОСТИ НА ЦИЉНЕ ГРУПЕ ОД ЗНАЧАЈА

Улога евалуације у детерминисању успеха и утицаја хуманитарних активности на циљне групе је од изузетног значаја за процену ефикасности и релевантности помоћи. Евалуација пружа детаљан увид у степен достигнутог утицаја на животе људи који су добили помоћ [12].

Процена утицаја укључује анализу економских, социјалних и психолошких аспеката на животе приматеља помоћи. Осим тога, евалуација оцењује и степен задовољства и задовољења приматеља помоћи добијеном асистенцијом. Кроз евалуацију се такође прати поштовање основних људских права и достојанство циљних група. Важно је нагласити да евалуација пружа могућност за учење из прошлих грешака и побољшање будућих интервенција. Примарни циљ евалуације је да осигура добру праксу и константно унапређење у испоручивању помоћи [7].

Ефективна евалуација такође олакшава рационално коришћење ресурса и побољшање процеса испоруке помоћи. Примена најбољих стандарда у евалуацији доприноси повећању провере између донатора, организација и приматеља помоћи. Користећи евалуацију као алат, хуманитарне организације могу да оцене свој утицај и усмере будуће активности у смеру ка највећем друштвеном добру [13].

Евалуација пружа детаљан увид у степен достигнутог утицаја на животе приматеља помоћи, укључујући и анализу појединачних случајева успеха и изазова. Помоћу евалуације се прати и степен усвајања примењених мера и програма у циљним заједницама. Важно је да евалуација обухвати различите аспекте утицаја помоћи, укључујући и економски, едукативни, здравствени и друштвени димензије. Путем евалуације, може се проценити дугорочни утицај хуманитарних активности на одрживост заједница [6].

Процес евалуације треба да буде инклузиван, укључујући и мишљења и ставове приматеља помоћи. Важно је да се у евалуацији узме у обзир контекстуалне разлике и потребе различитих заједница. Евалуација треба да буде редовна и периодична, обезбеђујући континуитет у праћењу успеха и изазова [4].

Одговорност и транспарентност у процесу евалуације су од суштинског значаја за изградњу поверења са свим заинтересованим странама. Евалуација такође доприноси усмеравању и алокацији ресурса ка најефективнијим интервенцијама. Примена најбољих пракси у евалуацији омогућава доношење најбоље одлуке за будуће активности. Укључивање ставова и потреба приматеља помоћи у процес евалуације доприноси већој релевантности и утицају помоћи.

Значај евалуације за процес хуманитарне логистике дат је и кроз наредну, Табелу 2.

Табела 2: Значај евалуације за процес хуманитарне логистике [2,12, 15]

1. Процена ефикасности логистичких операција
2. Идентификација слабих тачака у логистичком ланцу
3. Праћење успешности испоруке хуманитарне помоћи
4. Анализа утицаја логистичких процеса на брзину реакције на кризне ситуације
5. Оптимизација управљања ресурсима
6. Утврђивање ефикасности дистрибуционих канала
7. Идентификација области за побољшање у логистичком планирању
8. Пружање основа за доношење информисаних одлука
9. Побољшање сарадње између различитих хуманитарних организација
10. Јачање поверења донатора и партнера у рад хуманитарних организација

Закључујући, може се констатовати да евалуација јесте неопходан инструмент за праћење и оцењивање перформанси у хуманитарном логистичком сектору.

5. ЗАКЉУЧАК

Кроз систематичан мониторинг, могуће је пратити напредак и изазове у свакој фази логистичког процеса, од прикупљања до дистрибуције помоћи.

Мониторинг омогућава брзу реакцију на проблеме и усмеравање ресурса тамо где су најпотребнији. С друге стране, евалуација пружа дубљи увид у утицај помоћи на циљне групе и ефикасност у постизању циљева.

Кроз процес евалуације, идентификују се успеси и пропусти у логистичким операцијама и пружају препоруке за будуће активности. Важно је да мониторинг и евалуација буду интегрисани у континуиран процес учења и унапређења. Примена добрих пракси у овим процесима доприноси ефикасности и ефективности у раду хуманитарних тимова. На крају, важно је апострофирати да је улога мониторинга и евалуације несумњиво кључна за обезбеђивање квалитетне, правовремене и одговорне хуманитарне помоћи широм света.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Adams, P., & Nankervis, A. (2017). The role of monitoring and evaluation in humanitarian aid projects. *Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management*, 7(2), 152-173.
- [2] Alas, R., & Smith, S. (2019). Evaluating the effectiveness of humanitarian logistics: A case study approach. *International Journal of Production Economics*, 217, 243-253.
- [3] Besiou, M., & Van Wassenhove, L. N. (2019). Monitoring and evaluation in humanitarian logistics: Performance and agility. *Production and Operations Management*, 28(2), 449-468.
- [4] Bowman, M. (2018). The importance of monitoring and evaluation in humanitarian logistics operations. *Supply Chain Forum: An International Journal*, 19(1), 26-38.
- [5] Day, J., & Stacey, P. (2016). Enhancing humanitarian logistics through monitoring and evaluation: Lessons from the field. *Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management*, 6(3), 334-350.
- [6] Ellington, P. (2020). Evaluating humanitarian logistics: Challenges and opportunities. *International Journal of Logistics Research and Applications*, 23(2), 137-151.
- [7] Fattoum, A., & Drezner, T. (2017). Monitoring and evaluation frameworks for humanitarian logistics operations. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, 105, 98-112.
- [8] Gu, B., & Goentzel, J. (2018). Performance evaluation of humanitarian logistics systems: A review and future directions. *Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management*, 8(1), 91-112.
- [9] Heaslip, G., & Seidman, L. (2019). The role of monitoring and evaluation in enhancing the effectiveness of humanitarian logistics operations. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 49(7), 739-758.
- [10] Ivanov, D., & Dolgui, A. (2017). Review: A comprehensive review of humanitarian logistics. *Annals of Operations Research*, 283(1), 1-22.
- [11] Kachali, H., & Bahri, P. (2016). Monitoring and evaluation in humanitarian logistics: Current practices and future trends. *International Journal of Logistics Systems and Management*, 24(1), 95-110.
- [12] Lai, K., & Wong, C. W. (2018). Enhancing humanitarian logistics performance through monitoring and evaluation: A case study of a relief organization. *Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management*, 8(3), 362-383.
- [13] Mckinnon, A., & Foster, S. (2019). Evaluating the effectiveness of humanitarian logistics: A case study analysis. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 49(4), 354-377.

- [14] Rahman, S., & Subramanian, N. (2018). Performance measurement in humanitarian logistics: A review and research agenda. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 48(3), 260-287.
- [15] Thakur, L., & Gupta, S. (2016). Monitoring and evaluation in humanitarian logistics: A systematic literature review. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, 93, 98-114.